

УДК 159.9:316.658.4]:327.88:355.01(477:470)
DOI <https://doi.org/10.32782/2707-0409.2025.2.15>

Руднєва А. О.

кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політології
Запорізький національний університет
e-mail: rudnevanna2017@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-4113-8332

Мальована Ю. Г.

кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політології
Запорізький національний університет
e-mail: juliiamalovana@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-0334-2412

Мосол Н. О.

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології
Запорізький національний університет
e-mail: nmosol.spp@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-9355-5192

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ВПЛИВУ НА ЦИВІЛЬНЕ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

У статті досліджено психологічні особливості інформаційного впливу на цивільне населення України в умовах гібридної війни. Визначено, що гібридна агресія поєднує військові дії з масштабним інформаційно-психологічним тиском, спрямованим на підірив суспільної єдності, поширення страху та дестабілізацію соціально-психологічних процесів. Метою дослідження є аналіз психологічних особливостей інформаційного впливу на цивільне населення України, визначення основних психологічних механізмів, які підвищують вразливість суспільства до деструктивних інформаційно-психологічних операцій. Наукова новизна роботи полягає в систематизації психологічних механізмів інформаційного впливу, як-от емоційний тиск, когнітивні упередження, соціально-психологічні чинники, а також феномен інформаційної залежності й перевантаження. З'ясовано, що найбільш вразливими є групи з низьким рівнем медіаграмотності, люди похилого віку та ті, хто перебуває у кризових обставинах. Обґрунтовано необхідність розроблення ефективних психологічних стратегій протидії інформаційним атакам і формування психологічної стійкості громадян як важливого чинника національної безпеки та стійкості України.

Ключові слова: інформаційний вплив, гібридна війна, інформаційно-психологічна безпека, психологічні механізми, маніпуляція, емоційний тиск, дезінформація.

Постановка проблеми. Гібридна війна, яка триває проти України, поєднує традиційні воєнні дії з масованим інформаційним тиском на цивільне населення. Інформаційний вплив, спрямований на дестабілізацію суспільної свідомості, підірвав довіри до державних інституцій, поширення страху та розгубленості, набуває особливої ваги в умовах затяжного конфлікту. Психологічний вимір цього впливу стає ключовим, адже саме емоційні реакції, когнітивні викривлення та соціальні механізми сприйняття інформації визначають рівень вразливості громадян. Вивчення психологічних особливостей інформаційного впливу є необхідним для формування стійкості населення та розроблення ефективних стратегій протидії. Україна, що перебуває під постійним тиском гібридної агресії, стикається з безпрецедентними викликами у сфері інформаційної безпеки. Вивчення психологічних механізмів цього впливу, його наслідків для психічного здоров'я та соціальної поведінки громадян є не просто актуальним, а критично важливим для формування ефективних стратегій національної стійкості.

Актуальність дослідження також обумовлена необхідністю наукового обґрунтування методів протидії деструктивному інформаційному впливу та формування психологічної стійкості населення в умовах тривалого інформаційного протистояння.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика інформаційного впливу в умовах сучасних конфліктів активно розглядається у працях як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. Зокрема, у психології медіа та комунікації акцент робиться на таких феноменах, як ефект «спіралі мовчання» Е. Ноель-Нойман [11], формування порядку денного М. Маккомбс та Д. Шоу, когнітивний дисонанс Л. Фестінгер [8], які пояснюють, як інформаційний простір впливає на індивідуальну та колективну поведінку, формування громадської думки як інструмент інформаційно-психологічної війни.

В українському науковому дискурсі дослідження фокусуються на проблемах інформаційно-психологічних впливів, інформаційної безпеки, пропаганди, психологічної стійкості в умовах гібридної війни. Серед фундаментальних досліджень слід виділити роботи В. Алещенко, К. Базилюка, Л. Бондаренко, В. Гулай, М. Діденко, І. Жданова, Я. Жаркова, О. Зелінської, М. Маркової, А. Маркова, В. Осьодло, Г. Почепцова, О. Юдіна.

Проблематика психологічного впливу інформаційних технологій на населення в умовах конфліктів активно досліджується сучасними українськими дослідниками. Так, І. Жданова та Л. Бондаренко визначають особливості впливу інформації щодо воєнних новин на особистість та психічні стани мирних громадян під час воєнних дій в Україні. Дослідження показують, що інформаційна війна використовує широкий спектр психологічних механізмів для досягнення своїх цілей, зокрема воєнні новини чинять вплив на психічні стани людей, їхнє самопочуття, когнітивні процеси, перспективу на майбутнє [5, с. 225].

М. Діденко, О. Зелінська особливо увагу приділяють психологічним наслідкам інформаційних впливів для населення, наголошуючи на тому, що вони можуть

проявлятися не одразу, а через деякий час. Саме на цьому побудована концепція Effects-Based Operations, де розрізняються ефекти першого, другого, третього й далі порядків. Людська свідомість налаштована сприймати тільки найближчі наслідки, а вони можуть бути і віддаленими в часі [4, с. 212]: від підвищення рівня тривожності, виникнення відчуття невизначеності, посилення поляризації суспільних настроїв до появи недовіри суспільства до правлячої верхівки та масової еміграції у пошуках кращого майбутнього.

Сучасні дослідження в галузі травматичного стресу виявили специфічні психологічні реакції на інформаційні загрози. Встановлено, що постійний потік негативної інформації може призводити до розвитку симптомів, подібних до посттравматичного стресового розладу, навіть у осіб, які не зазнали безпосереднього фізичного впливу. Дослідники М. Маркова та А. Марков виділяють негативні медико-психологічні наслідки, які спостерігаються зараз серед населення України. Найбільш значущим стає високий ризик поширення й розвитку різноманітних порушень психічної сфери, зокрема донозологічних – соціально-стресові розлади та окремі ознаки проявів або клінічно сформована психологічна дезадаптація, та клінічно окреслених психічних розладів – гостра реакція горя, гостра реакція на стрес; розлади адаптації; посттравматичний стресовий розлад [7, с. 80]. Особлива увага приділяється вивченню інформаційної травми, що виникає внаслідок надмірної кількості негативних новин, що можуть спричинити посттравматичний стресовий розлад (ПТСР).

Окремо варто відзначити дослідження специфіки інформаційного впливу в контексті збройних конфліктів. Встановлено, що в умовах реальної загрози психологічна вразливість населення до маніпулятивного впливу значно зростає, що робить інформаційні атаки особливо ефективними. Деструктивний інформаційно-психологічний вплив Я. Жарков трактує як вплив інформації на психіку та свідомість людини, що призводить до неадекватного відображення оточуючої дійсності і, як наслідок, зміни поведінки [6].

В. Алещенко комплексно досліджує питання інформаційно-психологічної безпеки особистості в умовах гібридної війни, розробляє структурно-функціональну модель інформаційно-психологічної безпеки особистості, актуалізує питання трансформації психологічної безпеки особистості як наслідку тривалого інформаційно-психологічного впливу. До основних об'єктів інформаційно-психологічного впливу, на думку В. Алещенко, належать духовний стан особистості; умови та фактори, що забезпечують розвиток усіх сфер життєдіяльності особистості та суспільства; мовне середовище; соціальні, ідеологічні та політичні орієнтири; соціальні зв'язки; психофізичні фактори, що виявляються у вигляді фізичних, хімічних та інших впливів природного, антропогенного та техногенного походження; генофонд народів, що населяють державу [1, с. 17].

Важливим напрямом досліджень є вивчення соціально-психологічних механізмів поширення паніки та масових психозів через інформаційні канали. Науковці

виявили, що соціальні мережі можуть значно прискорювати поширення як достовірної, так і недостовірної інформації, створюючи ефект «інформаційних каскадів». В. Гулай та К. Базилюк підкреслюють, що інформаційно-психологічний вплив може викликати зрушення в цінностях, життєвих позиціях, орієнтирах, світогляді особистості. Такі зміни зумовлюють вияви девіантної антисоціальної поведінки й становлять небезпеку вже для суспільства й держави. У протистоянні російській агресії населення України постійно піддається інформаційно-психологічним впливам [3, с. 876].

Дослідження психологічної стійкості до інформаційного впливу показують, що ключову роль відіграють такі чинники, як критичне мислення, медіаграмотність, соціальна підтримка та особистісні ресурси опірності стресу. Виявлено, що люди з високим рівнем освіти та розвиненими навичками аналітичного мислення менш схильні до впливу дезінформації. Таким чином, аналіз наукових праць засвідчує необхідність комплексного підходу, який поєднує психологічний, соціальний та політичний аналіз інформаційних впливів.

Мета статті полягає в аналізі психологічних особливостей інформаційного впливу на цивільне населення України в умовах гібридної війни та виявленні основних психологічних механізмів, які роблять суспільство вразливим до ворожих інформаційно-психологічних операцій.

Результати дослідження. Сучасна війна в Україні набуває ознак гібридної, оскільки під час збройної агресії РФ вагомим інструментом стає інформаційно-психологічний вплив як один з ключових інструментів впливу на цивільне населення, спрямований на дестабілізацію держави зсередини. Він суттєво позначається як на свідомих, так і на підсвідомих процесах людини, ускладнюючи або навіть блокуючи її здатність адекватно оцінювати події. Інформаційна складова частина сучасних конфліктів набула критичного значення, оскільки дає змогу впливати на свідомість, емоційний стан та поведінку великих груп населення без безпосереднього фізичного контакту.

В умовах сучасної гібридної війни інформаційний вплив на цивільне населення здійснюється через різноманітні канали та форми. Основними методами є поширення дезінформації, маніпулятивна подача фактів, створення фейкових новин, використання емоційно забарвленого контенту, цілеспрямоване формування негативних стереотипів тощо. Дезінформація як основний інструмент гібридної війни характеризується навмисним поширенням неправдивих відомостей задля введення в оману цільової аудиторії. Психологічна ефективність дезінформації базується на експлуатації когнітивних упереджень людини, зокрема схильності довіряти інформації, яка підтверджує наявні переконання. Особливо деструктивним є використання напівправди – поєднання достовірних фактів з неправдивою інтерпретацією або вигаданими деталями. Такий підхід ускладнює ідентифікацію маніпулятивного контенту та підвищує його переконливість для аудиторії.

Як зазначає А. Уманець, задля досягнення власних цілей, агресор використовує широкий спектр каналів передачі інформаційно-психологічного впливу, що діє на індивідуальну, групову та суспільну свідомість громадян. Останнім часом застосовуються такі канали реалізації: засоби масової інформації; комп'ютерні програми, мережа інтернет, месенджери; поширення чуток; застосування агітаційних листівок; передача пропагандистської інформації через твори мистецтва. Окрім названих каналів здійснення інформаційно-психологічних впливів, у науковій літературі виділяють такі: дезінформація; психологічний тиск; маніпулювання; інформаційний тероризм; диверсифікація громадської думки [10, с. 108].

Розуміння психологічних механізмів інформаційного впливу в умовах гібридної війни є критично важливим для розроблення ефективних стратегій психологічного захисту та підтримки психічного здоров'я громадян.

Психологічні механізми впливу

Інформаційний вплив на цивільне населення в умовах гібридної війни експлуатує фундаментальні особливості функціонування людської психіки. Центральну роль відіграють емоційні механізми, оскільки інформація, що викликає сильні емоційні реакції, краще запам'ятовується та швидше поширюється. Дослідження показують широкий спектр психологічних реакцій цивільного населення на інформаційний вплив в умовах гібридної війни. Найпоширенішими є підвищена тривожність, емоційна нестабільність, порушення сну, зниження концентрації уваги, соціальна ізоляція.

Страх як базова емоція широко використовується для дестабілізації психологічного стану населення. Постійне нагнітання атмосфери загрози, поширення панічних чуток та катастрофічних прогнозів призводять до хронічного стресового стану, який знижує критичність мислення та підвищує сугестивність. Когнітивні механізми впливу включають експлуатацію евристик мислення – спрощених правил прийняття рішень, які людина використовує в умовах невизначеності.

Особливо вразливими виявляються особи з низьким рівнем медіаграмотності, похилого віку, а також ті, хто переживає складні життєві обставини. У цих групах спостерігається більш виражена схильність до некритичного сприйняття негативної інформації та розвитку дезадаптивних поведінкових патернів. Водночас виявлено адаптивні реакції, зокрема активний пошук альтернативних джерел інформації, розвиток навичок критичного аналізу медіаконтенту та формування соціальних мереж взаємопідтримки для обговорення та перевірки отриманої інформації.

Інформаційна війна діє не лише на раціональному, але й на емоційному та когнітивному рівнях психіки. Серед ключових психологічних механізмів, які роблять інформаційний вплив ефективним, можна виділити такі.

1. Емоційний тиск. Використання страху, паніки, почуття небезпеки та безсилля є одним з найпоширеніших інструментів інформаційної війни. Маніпуляції з травматичними темами (втрати, руйнування, насильство) посилюють вразли-

вість цивільного населення. Однією з найпоширеніших технік є використання наративів страху, ненависті та безпорадності. Наприклад, масове поширення фейкових повідомлень про «оточення українських міст» або «масові втрати серед цивільних» у перші місяці повномасштабного вторгнення РФ у 2022 році викликало паніку, хаотичні переміщення населення, психологічний шок. Як наслідок, формується стан підвищеної тривожності, відчуття безпорадності, що може паралізувати здатність до адекватного прийняття рішень.

У проведеному дослідженні соціально-психологічних настроїв українців у період війни І. Субашкевич та А. Шпагіна, аналізуючи відповіді в блоці питань емоційної сфери щодо загального емоційного та психологічного стану респондентів, емоцій та реакцій, які виникають останнім часом та впливають на стан людини, була запропонована низка питань. Так, на твердження «Коли я читаю про злочини російської армії в окупованих містах, я...» 50% опитуваних відзначили, що відчувають гнів; 36,4% – перебувають у стані духовного та морального спустошення. Решта респондентів відчуває страх, ненависть, перебуває в пригніченому стані, відчуває огиду та ніколи цього не забуде, благає Бога, щоб це скоріше закінчилося. Реакцією більшості опитаних на такі страшні новини є гнів, духовне та моральне спустошення [9, с. 119].

За результатами дослідження особливостей впливу інформації стосовно воєнних дій на особистість та психічні стани мирних громадян І. Жданова, Л. Бондаренко та А. Велічко доходять висновку, що воєнні новини чинять психологічний вплив насамперед на психічні стани людей, їхні настрої (64,0%), розумові, когнітивні функції (16,0%), самопочуття (8,0%). З'ясовано, що на початку війни домінуючим був стан розгубленості, на який вказали 62,0% досліджуваних. Тривога різного рівня вираженості була характерна для 58,0% респондентів. Стан невизначеності відчували 46,0% громадян. Інші психічні стани діагностувалися у незначній кількості респондентів та корелювали зі змістом інформації. Отже, домінуючими були психічні стани, які впливають на соціально-психологічну адаптованість людини й навіть можуть призводити до розладів адаптації. Саме тому психологічна підтримка громадян у цей час цілком закономірно відбувалася задля розвитку толерантності до невизначеності, формування навичок саморегуляції, відновлення безперервності життя [5, с. 224–225].

Сучасна гібридна війна супроводжується масивом псевдоінформації та фейків, спрямованих на психологічне виснаження особистості, провокування агресії, посів сумнівів і паніки. У зв'язку з цим набуває особливої ваги здатність населення розпізнавати й диференціювати достовірні повідомлення від маніпулятивних.

2. Когнітивні упередження або викривлення. Поширення неправдивих або напівправдивих повідомлень формує хибні уявлення про реальність. Люди схильні до мисленнєвих спрощень та помилок, які роблять їх вразливими до маніпуляцій. Найчастіше в інформаційних кампаніях використовуються такі методи: ефект підтвердження – схильність сприймати лише ті повідомлення, які підтвер-

джують уже наявні переконання; ілюзія правди – чим частіше повторюється повідомлення, тим правдоподібнішим воно здається; ефект першості – перше отримане повідомлення формує рамку сприйняття подальшої інформації.

Ю. Опанасенко досліджує вплив заголовків українських та російських медіа з ознаками патогенності на свідомість реципієнтів за період квітень–травень 2022 року. Авторка наголошує на скороченні часу ознайомлення користувачів медіаресурсів та соціальних мереж з новинами внаслідок зростання швидкості виробництва інформаційних повідомлень під час війни. Нею «визначена тенденція до пізнання загальної картини інформаційної доби через стрічку заголовків, які часто мають ознаки патогенності». Аналіз назв інформаційних повідомлень, розміщених у медіа, дав змогу Ю. Опанасенко дійти висновку про використання низки прийомів (маніпуляція, викривлення інформації, гіперболізація, подання цитати як факту, який вже відбувся), що в умовах війни негативно впливає на психічний стан людей та «чинить руйнівний вплив на стресостійкість споживачів інформації, породжує плітки, апатичні настрої, деморалізує суспільство» [5, с. 223].

Повторювані наративи російської пропаганди про «нелегітимність української державності» або «корупційність влади» поступово засвоювалися частиною населення, підкріплюючи наявні стереотипи. Як наслідок, зменшується критичне мислення, посилюється віра у «знайомі» наративи навіть без доказів.

3. Соціально-психологічні механізми. Інформаційний вплив спрямований на руйнування соціальних зв'язків, поширення інформації, що підсилює конфлікти між різними соціальними групами (наприклад, між військовими та цивільними, внутрішньо переміщеними особами та місцевим населенням), призводить до втрати соціальної єдності.

Людина є соціальною істотою, тому думки групи мають сильний вплив на її поведінку. У контексті інформаційної війни активуються такі явища: «спіраль мовчання» – людина замовчує власні переконання, якщо вони суперечать «домінантній думці»; соціальна ідентичність – поділ суспільства на «своїх» і «чужих» посилює конфліктність; ефект групового мислення – у групі критичний аналіз знижується, натомість переважає конформізм.

В окупованих містах України частина населення уникала публічного виявлення проукраїнських поглядів, щоб не стати об'єктом переслідування, що створювало ілюзію «масової підтримки окупаційної влади». Виникає внутрішній конфлікт як психологічний наслідок, відчуження від соціального оточення, підвищується вразливість до пропагандистських меседжів, що подаються як «думка більшості». Як зазначає Ю. Горбань, в інформаційній війні проти України РФ застосовує практично весь арсенал впливу на свідомість людей. За допомогою певних лінгвістичних та поведінкових навиків і прийомів російські журналісти намагаються так впливати на психіку населення, щоби пізніше індивіди думали, що вони самостійно дійшли певного висновку на основі власного життєвого

досвіду та поінформованості. Так, В. Гулай та К. Базиліук підкреслюють якісно новий підхід до ведення воєнних кампаній у гібридній війні РФ проти України, в якій ключовим моментом стала психологічна та інформаційна обробка місцевого населення, що надало Росії змогу здійснити анексію Криму [3, с. 877].

4. Формування інформаційної залежності. Постійний потік негативних новин може викликати стан інформаційної залежності, коли людина відчуває потребу безперервно споживати інформацію, що, своєю чергою, підсилює тривожні стани. Це створює «ілюзію контролю» над ситуацією, хоча насправді вона лише підсилює психічне напруження.

Іншою стороною інформаційної залежності є інформаційна перевантаженість. Надмір потоку новин, повідомлень у соціальних мережах знижує здатність до критичного аналізу інформації, викликає апатію та емоційне вигорання. Надлишок повідомлень у медіа і соціальних мережах призводить до зниження здатності розрізняти важливе від другорядного. Психіка починає «економити енергію», і людина покладається на прості евристики (заголовки, візуальні образи), не перевіряючи факти. Отримані дані узгоджуються з результатами дослідження Н. Зайцевої та А. Панченка, які вивчали у 2014–2016 роках особливості емоційних станів та постстресових розладів у мирного населення, яке проживало тоді в зоні бойових дій. Авторами було встановлено, «що спочатку свідки бойових дій прагнули задовольнити базові потреби в безпеці шляхом пошуку нової інформації, а з плином часу все більше людей відчувають надлишковий характер інформації, тому свідомо відмовляються від неї» [5, с. 224].

В. Алещенко зазначає, що інформація, яка несе психологічну загрозу, небезпеку, фактично не відповідає моральним нормам і є маніпулятивною, часто викликає в людини стан психічної напруги, тривоги, страху, інформаційно-психологічний стрес, психічний розлад та інші психофізіологічні порушення. Тривалий інформаційний вплив, що перевищує допустиму для конкретної людини межу, спонукає інформаційне перенавантаження психіки та призводить до втоми нервових центрів, послідовних реакцій на подразники. Це призводить до послаблення супротиву організму, порушення нормальних фізіологічних функцій, зниження працездатності, виникнення почуття безпорадності та сугестивності. За «успішного» здійснення інформаційно-психологічного впливу на індивідуальну та суспільну свідомість досягається головне завдання – зміна світоглядних засад суспільства, його духовних цінностей та моральних орієнтирів. Формуються спотворені уявлення та потреби, одночасно нав'язуються чужі ідеали [1, с. 17]. Наприклад, під час масованих атак на енергетичну інфраструктуру України у 2022–2023 роках інформаційний простір був переповнений суперечливими повідомленнями про масштаби руйнувань і терміни відновлення, що викликало апатію та відчуття безвиході.

5. Вплив на особистісну ідентичність. Інформаційні атаки можуть ставити під сумнів національну ідентичність, історичну пам'ять та культурні цінності. Це

призводить до дезорієнтації та втрати психологічної опори, що є критично важливим для національної стійкості.

Як зазначає В. Алещенко, цілі інформаційно-психологічного впливу спрямовані на підміну у громадян традиційних моральних цінностей і орієнтирів, створення атмосфери бездуховності, руйнування національних духовно-моральних традицій і культивування негативного ставлення до культурної спадщини супротивника: «перш ніж ракети полетять на об'єкт агресії, у верстви народу має бути зламаний світоглядний, ідеологічний стержень». У результаті дії, спрямованої на ментальний простір нації, відбувається заміщення традиційних базових цінностей суспільства морально-психологічними установками агресора. Переможена нація втрачає здатність до самоідентифікації і поступово стає частиною чужої до неї цивілізації [2, с. 33].

Інформаційні атаки, спрямовані на підриг довіри цивільного населення України до держави, Збройних Сил, міжнародних партнерів, поширення фейків про «зраду військового командування» чи «зовнішнє управління країною», мають на меті посіяти сумніви щодо легітимності української влади і єдності українського суспільства. Це створює хаос у когнітивних схемах людини та послаблює відчуття безпеки. До речі, ці методи є класичними у веденні психологічної війни, про яку писав у свій час китайський полководець Сунь-Цзи (VI ст. до н.е.) у «Трактаті про військове мистецтво», в якому постулюється, що найважливішими прийомами ведення війни є дезінформація противника («війна – шлях обману»), психологічна обробка населення й війська задля єдності, а також здійснення інформаційних диверсій для розладнання армії супротивника [7, с. 75].

В умовах російсько-української війни, що розпочалася у 2014 році та набула повномасштабного характеру у 2022 році, українське суспільство постійно зазнає інтенсивного інформаційного впливу з боку агресора. Цей вплив здійснюється через різноманітні канали комунікації та спрямований на деморалізацію населення, підриг довіри до державних інститутів, посіяння паніки та хаосу. Психологічні наслідки такого впливу є надзвичайно різноманітними та можуть мати як короткострокові, так і довгострокові ефекти на психічне здоров'я населення.

Висновки і перспективи подальшого дослідження. Інформаційний вплив в умовах гібридної війни є потужним інструментом, що використовує психологічні вразливості цивільного населення. Аналіз показав, що ключовими психологічними механізмами є маніпуляція емоціями, використання когнітивних упереджень, руйнування соціальних зв'язків, вплив на особистісну ідентичність, формування інформаційної залежності.

Результати дослідження мають велике практичне значення для розроблення психологічних програм з підвищення інформаційної гігієни та критичного мислення у суспільства. Необхідно впроваджувати освітні ініціативи, спрямовані на навчання громадян розрізняти фейкові новини, аналізувати інформацію та протистояти емоційним маніпуляціям.

Перспективи подальших досліджень включають вивчення впливу інформаційної агресії на різні соціально-демографічні групи (діти, молодь, літні люди), розроблення методик для оцінки рівня інформаційної стійкості особистості, а також дослідження ролі медіаграмотності у формуванні психологічної стійкості населення.

Список використаних джерел і літератури

1. Алещенко В. Інформаційно-психологічна безпека особистості в умовах гібридної війни. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки*. 2022. № 49 (1). С. 13–21. <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2022.49.13-21>.
2. Алещенко В. Інформаційно-психологічне протиборство в умовах війни. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки*. 2024. № 57 (1). С. 32–37. <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2024.57.32-37>.
3. Гулай В., Базилук К. Інформаційно-психологічна складова гібридної війни Російської Федерації проти України (2014–2021 рр.): теоретико-методологічні засади дослідження. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: Scientific monograph*. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2022. С. 873–872. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-223-4-107>.
4. Діденко М., Зелінська О. Інформаційно-психологічний вплив на людей під час війни. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2022. Т. 1. № 14. С. 211–214.
5. Жданова І., Бондаренко Л., Велічко А. Психологічні аспекти інформаційного впливу під час воєнних дій в Україні. *Габітус*. 2022. Вип. 41. С. 222–226. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2022.41.39>.
6. Історія інформаційно-психологічного протиборства: підручник / Я. Жарков та ін.; за заг. ред. Є. Скулиша. Київ: Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2012. 212 с.
7. Маркова, М., Марков, А. Інформаційно-психологічна війна проти населення України як сучасна реальність: стан проблеми і шляхи подолання наслідків. *Інтегровані комунікації*. 2016. Вип. 2. С. 73–85.
8. Михайлюк О., Вершина В. Амбівалентність мислення як спосіб подолання когнітивного дисонансу. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. 2022. Т. 14. № 1. С. 42–50. <https://doi.org/10.15421/352206>.
9. Субашкевич І., Шпагіна А. Дослідження соціально-психологічних настроїв українців у період війни. *Вчені записки ТНУ імені В. Вернадського. Серія: Психологія*. 2022. Т. 33 (72), № 2. С. 116–122. <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2022.2/19>.
10. Уманець А. Інформаційно-психологічні впливи: поняття, особливості реалізації та способи протидії. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. Вернадського. Серія: Психологія*. 2022. Т. 33 (72). № 3. С. 106–112. <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2022.3/18>.
11. Штельмашенко А. Спіраль мовчання як фактор впливу на громадську думку. *Вчені записки ТНУ ім. В. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2018. Т. 29 (68), № 3. С. 119–122.

References

1. Aleshchenko, V. (2022). Informatsiino-psykholohichna bezpeka osobystosti v umovakh hibrydnoi viiny [Information and psychological security of the individual in the conditions of hybrid warfare]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Viiskovo-spetsialni nauky – Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Military and Special Sciences*, 49 (1), 13–21. <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2022.49.13-21> [in Ukrainian].

2. Aleshchenko, V. (2024). Informatsiino-psykholohichne protyborstvo v umovakh viiny [Information and psychological confrontation in wartime]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Viiskovo-spetsialni nauky – Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Military and Special Sciences*, 57 (1), 32–37. <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2024.57.32-37> [in Ukrainian].
3. Hulai, V., Bazyluk, K. (2022). Informatsiino-psykholohichna skladova hibrydnoi viiny Rosiiskoi Federatsii proty Ukrainy (2014–2021 rr.): teoretyko-metodolohichni zasady doslidzhennia [Informational and psychological component of the hybrid war of the Russian Federation against Ukraine (2014–2021): theoretical and methodological foundations of the study]. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: Scientific monograph*. Riga, Latvia: Baltija Publishing. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-223-4-107> [in Ukrainian].
4. Didenko, M., Zelinska, O. (2022). Informatsiino-psykholohichniy vplyv na liudei pid chas viiny [Informational and psychological impact on people during war]. *Visnyk studentskoho naukovo-ho tovarystva DonNU imeni Vasylia Stusa – Bulletin of the Student Scientific Society of Vasyl Stus DonNU*. 1, 14, 211–214 [in Ukrainian].
5. Zhdanova, I., Bondarenko, L., Velichko, A. (2022). Psykholohichni aspekty informatsiinoho vplyvu pid chas voiennykh dii v Ukraini [Psychological aspects of information influence during military operations in Ukraine]. *Habitus – Habitus*, 41, 222–226. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2022.41.39> [in Ukrainian].
6. Zharkov, Ya., Skulysha, Ye. (2012). *Istoriia informatsiino-psykholohichnoho protyborstva [History of informational and psychological confrontation]*. Kyiv: Nauk.-vyd. viddil NA SB Ukrainy [in Ukrainian].
7. Markova, M., Markov, A. (2016). Informatsiino-psykholohichna viina proty naselennia Ukrainy yak suchasna realnist: stan problemy i shliakhy podolannia naslidkiv [Information and psychological warfare against the population of Ukraine as a modern reality: the state of the problem and ways to overcome the consequences]. *Intehrovani komunikatsii – Integrated communications*, 2, 73–85 [in Ukrainian].
8. Mykhailiuk, O., Vershyna, V. (2022). Ambivalentnist myslennia yak sposib podolannia kohnityvnoho dysonansu [Ambivalence of thinking as a way to overcome cognitive dissonance]. *Filosofii ta politolohiia v konteksti suchasnoi kultury – Philosophy and political science in the context of modern culture*, 14, 1, 42–50. <https://doi.org/10.15421/352206> [in Ukrainian].
9. Subashkevych, I., Shpahina, A. (2022). Doslidzhennia sotsialno-psykholohichnykh nastroiiv ukraintsiv u period viiny [Research into the socio-psychological attitudes of Ukrainians during the war]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. Vernadskoho. Serii: Psykholohiia – Scientific Notes of the V. Vernadsky TNU. Series: Psychology*, 33, 2, 116–122. <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2022.2/19> [in Ukrainian].
10. Umanets, A. (2022). Informatsiino-psykholohichni vplyvy: poniattia, osoblyvosti realizatsii ta sposoby protydii [Informational and psychological influences: concept, implementation features and methods of counteraction]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. Vernadskoho. Serii: Psykholohiia – Scientific notes of the V. Vernadsky Tavrichesky National University. Series: Psychology*, 33, 3, 106–112. <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2022.3/18> [in Ukrainian].
11. Shtelmashenko, A. (2018). Spiral movchannia yak faktor vplyvu na hromadsku dumku [The spiral of silence as a factor influencing public opinion]. *Vcheni zapysky TNU im. V. Vernadskoho. Serii: Derzhavne upravlinnia – Scientific Notes of the V. Vernadsky TNU. Series: Public Administration*, 29, 3, 119–122 [in Ukrainian].

Rudnieva A. O.

Candidate of Political Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Political Science
Zaporizhzhia National University

Malovana Y. G.

Candidate of Political Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Political Science
Zaporizhzhia National University

Mosol N. O.

Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Psychology
Zaporizhzhia National University

**PSYCHOLOGICAL FEATURES OF INFORMATION INFLUENCE
ON THE CIVILIAN POPULATION OF UKRAINE
IN THE CONDITIONS OF HYBRID WAR**

The article examines the psychological characteristics of informational influence on the civilian population of Ukraine in the context of hybrid warfare. It is established that hybrid aggression combines military actions with large-scale information and psychological pressure aimed at undermining social unity, spreading fear, and destabilizing socio-psychological processes. The purpose of the study is to analyze the psychological features of informational influence on the civilian population of Ukraine and to identify the main psychological mechanisms that increase society's vulnerability to destructive information and psychological operations. The scientific novelty of the research lies in the systematization of psychological mechanisms of informational influence, namely: emotional pressure, cognitive biases, socio-psychological factors, as well as the phenomenon of information dependency and overload. It is revealed that the most vulnerable groups are those with low levels of media literacy, elderly people, and individuals in crisis circumstances. The necessity of developing effective psychological strategies to counter information attacks and to foster citizens' psychological resilience is substantiated, as these are crucial factors of Ukraine's national security and societal resilience.

Key words: informational influence, hybrid warfare, information and psychological security, psychological mechanisms, manipulation, emotional pressure, disinformation.

Дата надходження статті: 02.10.2025

Дата прийняття статті: 05.11.2025

Опубліковано: 26.11.2025

